

Uznání islámu v Rakousku.

Napsal professor JUDr KAMIL HENNER.

Dne 9. srpna 1912 byl uveřejněn zákon ze dne 15. července 1912 (č. 159 ř. z.) o uznání náboženské společnosti přívržencův islámu podle ritu hanefitského. Příslušná vládní předloha byla podána třikráte v panské sněmovně a to v červnu a říjnu roku 1909 a přijata v sedení ze dne 28. června 1910 beze změny. Rozpuštěním poslanecké sněmovny v březnu 1911 odpadlo toto usnesení, a vláda předložila dřívější osnovu zase v panské sněmovně v červenci r. 1911. Teprve letos došlo k jejímu uzákonění.*)

Chceme zmíniti se několika slovy o islámu.

Islám (odevzdání se do výle boží) jest synkretické náboženství, vytvořené Muhammedem (570(?)—632) z prvkův arabskopohanských, židovských a křesťanských.

Přívrženci islámu dělí se na dva veliké tábory, na sunnity a šiity.

Náš orientalista Rudolf Dvořák podává o nich v Ottově Slovníku Naučném XXIV., str. 384 a 606 tento výklad:

Označení sunnitů pochází od »sunna«, což arabsky znamená zvyklost nebo pravidlo. V islámu jest sunna názvem zákonných předpisův a výroků Muhammedových a zpráv o něm, jež mají původ svůj nikoli v Koránu, ale v t. zv.

*) Zmíněné předlohy vládní jsou v přílohách k stenografickým protokolům panské sněmovny pod č. 53. XIX. sesse 1909, č. 1. XX. sesse 1909 a č. 4. XXI. sesse 1911. Pozoruhodná jest zpráva speciální komise zvolené panskou sněmovnou, vypracovaná Ulrichem v č. 56. řečených příloh XX. sesse 1910.

»hadísu«, tradici, jejíž souznakem jest sunna. Sbírányť tradice původně jen za tím účelem, by byly doplňkem k stavením Koránu, t. zv. sunnou, t. j. pravidlem jednání. U islámu náleží v z n e š e n é s u n n ě místo přímo po Koránu, jehož doplňkem uznává se sunna muslimy bezvýjimečně. Jen právovrchní muslim však přiznává sunně tutéž věrohodnost, jako slovům Koránu.

Šiitě (z arab. ší'a t. j. sekta, tedy tolík, jako rozkolníci, sektáři) jest v islámu všeobecně název všech, kdo nejsou sunnity, hlavně pak název muslimských Peršanů jako stoupenců čtvrtého chalífy, totiž Alího. I šiité uznávají tradici sice závaznou, ale ovšem v jiné sbírce, plné nejnesmyslnějších pověstí a bájek. Nejpodstatnější rozdíl šiitů od sunnitů záleží pak v tom, že pokládajíce čtvrtého nástupce Muhammedova chalífu Alího a jeho potomky za jedině oprávněné nástupce prorokovy, popírají právo chalífátu prvým třem chalífům (Abú Bekr, Omar a Osmán).

Za sunnity pokládají se čtyři orthodoxní směry:
1. Hanífovci, 2. Málikovci, 3. Šáfiovci, 4. Hanbalovci.

Hanífovci čili **Hanefité** (srov. Dvořák, I. c. X., str. 844) mají své jméno po Abú Hanífovi (700—767), jenž snažil se uvést tradiči ve shodu se zásadami rozumu, hlavně v případech obdobných. Odtud jest směr školy jeho racionalistický. Nauka Hanífova a jeho žáků jest nejrozšířenější ze všech, platí u většiny muslimů v Turecku, ve střední Asii a Přední Indii, sloužíc za základ při právní praxi. Tato rozšířenost jest též důvodem, že nový zákon obmezuje uznání na ně.

Málikovci (srov. Dvořák, I. c. XVI., str. 704, 705), jsou pojmenováni po Anasu bnu Málikovi († r. 796), jenž pořídil výbor tradiči Al-Muwattá s vynecháním všeho, co týká se jen historie. Málikova sbírka je spíše corpus iuris než vlastní tradicí, majíc předmětem svým zákon i právo, ritus i náboženskou praxi; základem jest všude medínský usus et consensus. Ritus Málikovců panuje nyní výhradně v Marokku a převahou v Alžíru, zcela porůznu i v orientu.

Šáfiity čili **Šáfiovce** (srov. Dvořák, I. c. XXIV., str. 541) založil Šáfií Muhammed ben Idrís

(767—820), jenž jest ve studiu tradice původcem základů práva, založených na methodickém provádění obdobky.

H a n b a l o v c i (viz D v o ř á k, I. c. X., str. 837, 838) jsou označeni po A h m e d u b n u H a n b a l o v i (780—855), jenž hájil názor, že Korán v nynější své formě nebyl stvořen, jenž měl sklon k anthropomorfismu, zaváděl nový způsob výkladu Koránu a tradice, drží se celkem písmeny, jen zřídka užívají obdobky. Pro přísnost a ryzost tohoto učení jest přívrženců Hanbalových málo; omezují se nyní celkem jen na některá města v Mesopotamii a Syrii.

Jak patrno z tohoto výkladu D v o ř á k o v a, jeví se rozdíl čtyř směrů vyznačených nejvíce v názorech právních.

O věro- a mravouce islámské napsal R. D v o ř á k do Ottova Slovníku Naučného články Islám, Islámská literatura, Muhammed a jiné, k nimž tuto poukazujeme.

Islám stále ještě se šíří; nejvíce zastoupen jest v Britské a Nizozemské Indii, Číně, v Persii a v Afghánistánu, v Sudanu, v Egyptu a severní Africe, v Turecku, v Rusku, v balkánských státech (asi $1\frac{1}{3}$ mil., z toho přes 612.000 roku 1910 v Bosně a Hercegovině). Celkový počet muhammedánů páčí se asi na 220 milionů, což činí asi 14% všeho obyvatelstva země; v Evropě jest muhammedánů asi 8 milionů, což činí 2% evropského obyvatelstva (viz H i c k m a n n, Geographisch-statistischer Universal-Taschen-Atlas 1909, mapa 7.).

Islám neuznává rovnocennosti jiných náboženství; vlády muhammedánské uznávají jedině islám jako náboženství státní, poskytují však toleranci tam, kde se nejeví býti nebezpečnou, jako se záhy udělovala křesťanským nestoriánům a monofysitům.

Ve vývoji náboženství známená islám utvrzení absolutní jedinosti a jednoty boží; on odmítá pohanské mnoho-božství a křesťanskou trojici; pak nemá nauky o spasení.

Muhammedanismus má veliký význam pro vědu, an převzal od nestoriánů klassičnost starověkou, kterou pěstil v dobách, kdy věda v křesťanských zemích téměř vymizela; tím se stal islám prostředníkem mezi klassickým starověkem a pozdějším duchovním životem na západě; ovšem rušil islám na své vítězné cestě mnohou kulturu již stávající.

Tento význam islámu ve světovém vývoji jest též plně uznán ve vládních motivech k osnově zákona shora řečeného; právem se vytýká, že ocenění islámu musí se díti se stanoviska povšechného, ježto běží o základ náboženského a mravního života, jakož i o světový názor téměř jedné sedminy všeho lidstva; ocenění islámu že nesmí se díti ojedinělou kritikou jediné věty věroučné, jediného příkazu nebo zákazu mravního. V jednotlivostech učení islámu jeví se ovšem rozpor s nazíráním oněch náboženství, která tvoří základ náboženského života v nynějším Rakousku. Ale i islám vykazuje myšlenky hluboké, oplývá mudroslovím a poesií, jež povznášely po staletí myslé millionův a millionů věřících.

Z toho všeho vyplynulo přesvědčení pro stát rakouský, že mu nehrozí žádné nebezpečí z povšechného státního uznání islámu. Ovšem nebylo lze uznati oněch jednotlivostí v učení islámu, které by přímo odporovaly nynějším pozitivním ustanovením rakouského zákonodárství, od nichž stát nechce odstoupiti. Sem patří n. p. názory o přípustnosti mnohoženství, otroctví, odvetě, nezpůsobilosti nevěřícího svědčiti proti muhammedánovi atd. Takové poměry a názory nemohou ovšem být v Rakousku právně uznány, což znamená, že se jim nemůže dostati ochrany se strany rakous. práva. Zde se ukazuje známý a zajímavý rozpor mezi morálkou náboženskou a právem státním. Na příklad jeví se muhammedánovi rakouské neuznání mnohoženství být nemořální; mnohoženství muhammedánské jest rakouskému právu zločinem. Ale pro stát rozhoduje právo, nikoli morálka.

S tohoto stanoviska pro stát jedině možného vysvětluje se 2. odstavec § 6. zákona řečeného: »Také nauky islámu, jeho zařízení a zvyky požívají (též) ochrany, pokud neodporují státním zákonům«, což důležito při užívání § 303 tr. z. (uražení církve nebo náboženské společnosti zákonně uznané).

A toto zásadní stanovisko státní jest také vysvětlením pro zvláštní úkaz, že islám jako náboženská společnost byl v Rakousku uznán zvláštním, samostatným zákonem, a nikoli výnosem ministerstva kultu a vyučování dle § 2. zákona ze dne 20. května 1874, č. 68 ř. z. o zákonnému uznání náboženských společností. Neboť § 1. tohoto zákona stanoví po

negativní stránce, že nové náboženské vyznání nesmí mít ničehož protizákonného nebo mravně pohoršlivého ve své nauce náboženské, ve své bohoslužbě, ve své ústavě, ani ve zvoleném označení. Stanovisko islámu v otázce manželské bylo by již samo znemožnilo ministerstvu vysloviti úznaní; třeba mnohoženství u muhammedánů není valně praktické, přece nábožensky jest přípustné. Neboť Korán dovoluje muži čtyři svobodné ženy, jež však jsou majetkem jeho, s nímž může volně nakládati. Vedle těchto žen může každý muslim mít otrokyň, co mu libo. Porodila-li však otrokyně dítě svému pánu, nabývá občanské svobody, jako vůbec smrtí pánovou. (Dvořák, I. c. XII., str. 783.)

Avšak splnitelný nebyl pro nynějšek ani druhý požadavek § 1. citovaného zákona z roku 1874, jenž vyžaduje možnost zřízení a trvání alespoň jedné náboženské obce (§ 5., 6. cit. zák.). Řečené motivy vládní samy poukazují k této okolnosti uvádějíce, že dle sčítání z roku 1900 bylo v Rakousku pouze 1281 muhammedánských věřících; číslo toto ovšem se zvýšilo dle sčítání z roku 1910 na 1.446 (dle sumárních výsledkův). Ale i přes tento přírůstek, předvídaný vládní předlohou projevila se pochybnost, že by přívrženci islámu (vzhledem k jich malému počtu v jednotlivých městech) mohli již nyní vyhověti předpisům zákonním o tvoření náboženských obcí. Z toho jest patrno, že nový zákon chtěl blahovolně vyjíti vstříc přání muhammedánského obyvatelstva rakouského, by uznáno bylo jeho náboženství, lépe řečeno, by stát podporoval jeho snahy organizační. Blahovůle tato vysvětluje se jednoduše politickými ohledy a událostmi. Dřívější zabrání Bosny a Hercegoviny a nynější jich přivtělení posunulo rakouský život bliže k životu východnímu, vyvolalo užší styk mezi obyvatelstvem muhammedánským a ostatními národy rakouskými. Ježto muhammedánské náboženství jest v řečených zemích státně oprávněno (1882 a 1909), vyžadovala politická opatrnost, by rakouský stát zjevně osvědčil, že zaujímá stejnou blahovůli oproti muhammedánům, jako oproti ostatním náboženským společnostem, žijícím v Rakousku. Muhammedánům citlivým po stránce náboženské mělo býti ukázáno, že půda rakouská není nepřátelská jejich náboženství, že i zde mohou

žiti dle něho celkem v týchž mezích, jako přívrženci ostatních náboženství.

Že politické ohledy rozhodovaly v první řadě při vydání zákona řečeného, jest patrno také z 2. odstavce § 1. a pak z § 2. Neboť ono ustanovení vytýká, že při budoucí úpravě náboženských obcí cestou nařizovací bude nutno zřetel mít k souvislosti tuzemského zřízení se zřízením bosensko-hercegovským a ustanovení toto dovoluje, že k úřadu náboženského sluhy v Rakousku i náboženští zřízenici z Bosny a Hercegoviny smějí povolávání býti, ovšem se schválením ministerstva včí duchovních. Ježto Bosna a Hercegovina je oproti Rakousku přece jen cizinou ve věcech vnitřních, tudíž i v záležitostech náboženských, byla značná výjimka připuštěna v tom směru, že cizinci smějí v Rakousku zastávat úřad náboženského sluhy, k čemuž pravidelně se vyžaduje rakouského státního **občanství** (srovn. na př. § 10. cit. zák. z roku 1874). Pravda jest, že výjimka tato není první, neboť jak motivy samy k tomu poukazují, má podobné ustanovení pro církev evangelickou § 11., odstavec 3. císařského patentu z 8. dubna 1861, č. 41 ř. z., jenž praví, že pro službu školní a kostelní mohou býti povoláni se svolením příslušného ministerstva cizinci, najmě příslušníci německých spolkových států.

(Dokončení.)

O „immunisování“ tiskopisů zapověděných a zabavených.

Napsal dv. r. Dr. F. STORCH.

(Dokonč.)

V. Právní účinky věcné immunity.

Jestliže zpráva uveřejněná o sněmovním jednání nevyhovuje podmínkám věcné immunity, buďsi na př. že není pravdivou nebo se týká jednání nevěřejného, nestává se proto nedovolenou nebo snad dokonce trestnou. Ukázalit jsme již napřed, že není v právu našem nijakého deliktu, jenž by záležel v neoprávněném uveřejňování takových zpráv. To platí bez výjimky také

staťné také exekuční výkon rozhodnutí úřadů stavebních a pokračuje tedy důsledně na nezákonné cestě jednou nastoupené.

»Komenský« stěžoval si ovšem i na tento akt úřadům státním a podal kromě toho stížnost na správní soud.

To je zatím dnes — 10. listopadu 1912 — poslední stav zápasu české školy s vídeňskou obecní správou po stránce právnické.

Myslím, že se žádnému nepředpojatému právníku nebude zdát soudem příliš přísným a pesimistickým, spatřuji-li ve vyličených administrativních výrocích a výkonech magistrátních úřadů vídeňských hrozivé příznaky právního porádku v říši rakouské ve XX. věku: úřady hlavního města říše nejen že nedabají jednotlivých předpisů zákonných, ony porušují základní principy všeho právního řádu a vymykají se odbojně z organisačce správní. Je dánání jejich je násilím vůči občanstvu a vzpourou vůči úřadům nadřízeným.

Uznání islámu v Rakousku.

Napsal professor JUDr **KAMIL HENNER**.

(Dokončení.)

Ustanovení o přípustnosti bosensko-hercegovských náboženských zřízení vysvětluje se ovšem úvahou, tlumočenou též vládnimi motivy, že zdejší muhammedáni sotva brzy budou moci zařídit všechny ústavy, které nutny jsou k u vzdělání tuzemských náboženských zřízení, na př. šeriátní školy. Výjimka řečená nemá ovšem potud dáleji sahajícího významu, pokud náboženští sluhové omezení budou na konání úkonů ryze náboženských; neboť § 8. zákona vyloučuje budoucím nařízením, zdali a v jaké míře náboženští sluhové islámu se přiběrou ke spolupůsobení při vedení matrict o narozených, sňatečích a úmrtích. Samostatná činnost jejich v naznačených směrech není vůbec zákonem zamý-

šlena. Podobné ustanovení má zákon z 10. července 1868, čís. 12 ř. z. o matrikách židovských ve spojení se staršími příslušnými předpisy.

Okamžitý prospěch pro budoucí organisaci jeví se hlavně v 3. odstavci § 1. nového zákona, jenž připouští zřízení zbožných nadání k náboženským účelům islámu ještě před ustavením se první náboženské chce. Motivy samy vystihují tuto výhodu, vidice ve zbožných nadáních právní základ a hmotné zajištění rozkvětu náboženského života muhammedánského; neboť modlitebny (mešity) a ostatní všeúžitečné ústavy (na př. školy náboženské, hřbitovy) bývají pravidelně založeny zbožnými nadáními.

Přihlédneme nyní k jednotlivým ustanovením zákona, pokud zmínka o nich již shora nebyla učiněna.

Zákon má pouze 2 články, z nichž první obsahuje 8 paragrafů, kdežto článek druhý (bez paragrafů) má obvyklý příkaz ku provedení zákona cestou administrační, a to se strany ministerstva včí duchovních, vnitra i práv.

Článek první vytýká všeobecnou zásadu, že přívrženci islámu dle ritu hanefitského uznávají se za náboženskou společnost dle státního základního zákona ze dne 21. prosince 1867, č. 142 ř. z., zejména na základě jeho článku 15., a to v mezích následujících 8 paragrafů.

Jak shora již řečeno bylo, vysvětluje se omezení na ritus hanefitský okolnosti, že v Bosně a Hercegovině i v Rakousku jest pouze tento ritus zastoupen, což zase souvisí s tím, že muhammedáni v osmanské říši přidržují se převážnou většinou tohoto ritu. Rozšíření uznání na jiné nebo na všechny rity nebylo tudíž nutno vzhledem ke skutečným poměrům, zejména ku zamýšlené spojitosti zřízení zdejšího se zřízením bosensko-hercegovským. Označení muhammedánů jako »přívrženců« islámu a nikoli »vyznavačů« odpovídá názvosloví rakouských zákonů z roku 1867 a 1874.

Dle čl. 15. cit. stát. zákl. zák. přísluší nové náboženské společnosti právo společného a veřejného vykonávání náboženství, právo samostatného upravení a spravování vnitřních záležitostí (t. j. takových, kterých zákon nevyhradil státu), uznává se dále držení a užívání vlastních ústavů, nadání a fondův, určených pro kultus, vyučování a dobročin-

nost, ovšem podrobuje se nová společnost všeobecným zákonům státním.

Jako uznána náboženská společnost vstupuje islám v Rakousku do řad náboženských společností, jichž vzájemné poměry jsou upraveny mezikonfessním zákonem ze dne 25. května 1868, č. 49 ř. z.

Státním uznáním přestali muhammedáni být pouhými přívrženci náboženského vyznání zákonně neuznaného, čili přestali být bezkonfessními po právu rakouském. Jednotlivci muhammedánští měli ovšem oprávnění, plynoucí z čl. 14. řečeného stát. zákl. zákona (volnost víry a svědomí, nezávislost občanských a politických práv na vyznání náboženském za šetření státoobčanských povinností); oni mohli dle článku 16. téhož zákona vykonávat domácí pobožnost náboženskou, která nebyla považována za čelící ani proti právu, ani proti dobrým mravům. Motivy samy k tomu poukazují, že před vydáním řečeného základního zákona, resp. dřívějších ústavních ustanovení měli muhammedáni totéž postavení skutečně, nikoli však právně, což odpovídalo míru Požarevackému z roku 1718, jenž poskytl všem tureckým poddaným v habsburských zemích plnou svobodu obchodní a právo volného usazení se.

§§ 1.—5. článku prvního vytýkají pak nejhlavnější body zevních poměrů náboženských, to jest takových, které státní zákonodárce vyhradil státní úpravě. Nevelký obsah těchto paragrafů vysvětuje se okolností, že bližší úprava zevních poměrů byla vyhrazena cestě nařizovací, jakmile zabezpečeno bude zřízení a trvání aspoň jedné obce náboženské, při čemž šetřeno být musí samosprávy a sebeurčení, ovšem se zachováním státního dozoru. Poměry budoucích náboženských obcí nebuduou se řídit zákonem ze dne 20. května 1874, č. 68 ř. z. Závažná novota záleží tedy v tom, že jednotlivosti zevních poměrů budou upraveny nařízením a nikoli zákonem, což ovšem známená zvýšení mocí vládní oproti nové náboženské společnosti.

Nutno ovšem vyčkat slíbených nařízení, aby se mohl vysloviti konečný soud o povaze organizace islámu v Rakousku.

Jako zvláštní dozorčí právo státní vytýká § 3. větu v rakouském právu známou, že lze vládě zakázati kterékoli pořádání bohoslužby, kdyby zájem veřejný toho vyžadoval. Ustanovení toto odpovídá na př. § 17. zákona ze dne 7. května 1874, č. 50. ř. z. o zevních poměrech církve katolické.

§ 4. nového zákona jest nápodoben § 8. zákona o zevních poměrech církve katolické a § 12. zákona o zákonnému uznání náb. společnosti. § 4. jest však přísnější řečených ustanovení. Citované §§ 8. a 12. ustanovují totiž celkem toto: Státní správa kultu má žádati za odstranění držitele církevního úřadu, pozbyl-li rakouského občanství státního, byl-li uznán vinným zločinných nebo takových trestních činů, které vznikají ze ziskuchitivosti, protiví se moravnosti nebo působí veřejné pohoršení; kdežto správa kultu může žádati za odstranění duchovního správce od výkonu církevního úřadu, choval-li se tak, že by další setrvání v úřadě ohrožovalo veřejný pořádek. Nevyhoví-li se vládnímu požadavku v přiměřené lhůtě, považuje se církevní úřad státně za uprázdněný a státem přenesený obor působnosti se dá vykonávat osobností státně k tomu ustanovenou, pokud nenastane nové rádné osazení úřadu.

§ 4. nového zákona se odchyluje v těchto bodech:

1. Nemluví o ztrátě rakouského občanství, což vysvětlitelně tím, že § 2. nového zákona připouští k úřadu duchovnímu cizozemce z Bosny a Hercegoviny;

2. nečiní rozdílu mezi případy nutnosti a možnosti žádati za odstranění náboženského sluhy, nýbrž nařizuje ve všech případech prostě, že musí být odstraněn ze svého úřadu;

3. nemluví o zvláštním zastávání řečeného přeneseného oboru působnosti, ježto zákon ho pro muhammedánské zřízence náboženské nestanovi, ani ponechává tuto otázku budoucím nařízením (§ 8. ve spojení s § 7.).

§ 5. nového zákona opětě připomíná § 60. zákona ze dne 7. května 1874, č. 50 ř. z. a § 15. zákona z 20. května 1874, č. 68 ř. z., an stanoví, že státní správa má dohlédat k tomu, aby nová náboženská společnost, její obce a zřízení neprekročovali svou působnost, aby zachovávali státní zákony a příští nařízení, jakož i příslušné úřední příkazy.

Toto právo dozoru může zdůrazněno býti ukládáním peněžitých pokut ve výši přiměřené majetkovým poměrům, jakož i užitím jiných prostředků donucovacích zákonem přípustných. (Srovn. cís. nařízení z 20. dubna 1854, č. 96 ř. z.)

Ustanovení 1. odst. § 6. vytýká pravidelnou zákonnou ochranu náboženských sluhů a vykonávání náboženství. (O 2. odst. téhož paragrafu bylo mluveno již shora.) Celkem jest zvláštní vytknutí prvního odstavce tohoto paragrafu zbytečné, neboť rozumí se, že uznáním náboženské společnosti dle státního základního zákona jest dána zákonná ochrana v týchž mezích, v jakých svědčí ostatním náboženským společnostem. Motivy poukazují zejména k ochraně poskytnuté trestním zákonem, a to v §§ech:

122. (rušení náboženství), 153. (těžké poškození na těle), 174. II., lit. b) (krádež na místě bohoslužbě věnovaném), 175., I., lit. a) (krádež vči, věnované bezprostředu k výkenu bohoslužebným), 302. (popuzování k nepřátelství proti společnostem náboženským), 303. (uražení církve nebo náboženské společnosti zákoně uznane), 496. (veřejné nadávání nebo zlé nakládání) ve spojení s článkem V. zákona ze dne 17. prosince 1862, č. 8 ř. z., z roku 1863.

O ostatních výsadách náboženských společností zákonně uznaných viz na př. článek H e n n e r ü v v U l b r i c h - M i s c h l e r o v Č Österr. Staatswörterbuch II. vyd., pod heslem Religionsgesellschaften 4. sv., str. 109 a násled.

Konečně má § 7. ustanovení o uzavírání sňatkův a o matrikách vedených o narozeních, sňatecích a úmrtilch muhammedánů. Všechny poměry tuto naznačené budou pro stát i na dálé posuzovány dle zákona ze dne 9. dubna 1870, č. 51 ř. z., jehož provádění nevyvolalo dle motivů v dosavadní praxi žádných tření. Ustanovení toto jest pro novou společnost vlastně přítěžující (odiosní) u porovnání s postavením jiných náboženských společností, neboť se strany státu budou muhammedáni ve vytčených bodech nadále posuzováni tak, jako kdyby byli pouhými přívrženci náboženství státem neuznaného, jako kdyby byli nadále bezkonfessními po zákonu rakouském. Pro muhammedány platí obligatorně manželství civilní. Ustanovení toto ovšem nelze vyskládat tak, jako by zákonodárství státní chtělo učiniti první

krok ke všeobecnému obligatornímu manželství civilnímu. Touto úpravou jest každé zvláštní muhammedánské právo manželské vyloučeno pro obor státní. Pro muhammedány platí tudíž manželské právo občanského zákona v mezích cit. zákona z r. 1870 a pak státní soudnictví ve věcech manželských.

Civilní manželství však neuráží náboženský cit muhammedánský, ježto islám považuje manželství za smlouvu civilní, jejíž platnost závisí na dohodnutí se stran, dosvědčeném dvěma muži nebo jedním mužem a dvěma ženami jako svědky. Obřad církevní jest vedlejší a není nijaké jednoty v praxi. Nutnou součástkou jest tu obvěnění (*inahl*), jež poskytuje muž ženě, nejménším obnosem 10 drachem, a jež náleží ženě pro případ rozvodu, ač jestliž sama nežádala za něj: (Dvořák v Ottově Slovníku Naučném, XII., str. 783).

Vedení matrik státními úřady vysvětluje se tím, že dosud zřízeny nejsou žádné náboženské obce muhammedánské, tudíž nejsou dosud officiální zřizenci náboženství. A poněvadž alespoň v prvních dobách budou těmito zřizenci cizinci z Bosny a Hercegoviny, nechtěl stát svěřiti jim úkol státních matrikulářů.

II. odstavec § 7. prohlašuje větu v moderním životě právním samozřejmou, že náboženské závazky v příčině manželství nejsou dotčeny novým zákonem. O prioritě civilního sňatku zákon nemluví. Pro stát ovšem manželství považuje se za platné teprve uzavřením jeho ve formě státem předepsané. Zachování náboženských předpisů jest ovšem věci jednotlivcovou.

Tím jsou v obrysech všechna ustanovení zákonná vyčerpána. Zákon nový jest kusý, an má teprve umožnit zřízení náboženských obcí. Všechna bližší úprava jest vyhrazena cestě nařizovací, ovšem v mezích tohoto zákona. Po stránce povšechného poměru mezi státem a církví vychází nový zákon z obecného stanoviska rakouského oproti uznaným náboženským společnostem, totiž ze zásady státní výsostí.

literaturu českou od r. 1780—1880," a četnými životopisy kněží literátů, jako Puchmayera, Daneše, Vinařického a jiných. Sem patří také spisek „Naše hroby“, obsahující stručné životopisy našich předních spisovatelův a umělců, kteří jsou pochováni na pražských hřbitovech.

Není divu, že dlouholetá činnost jeho učitelská zanechala stopy také v jeho spisovatelské činnosti. Jsou to školní učebnice, které vyšly z pera Ježkova, Dějepis zjevení Božího Starého i Nového Zákona a úprava Guggenbergerovy Mravouky, sem náleží četné exhorts a duchovní cvičení pro stud. mládež, Památnka na sv. biřmování, knihy vzdělavatelné jako jest „Na cestu životem“, řada to pobídek, rad a výstrah v příkladech mládeži do spělým. Z této činnosti jeho vyšla také „Knihovna katechetská,“ kterou Ježek r. 1887 založil a v níž vedle spisův od jiných autorů vydal svoji „Praktickou rukověť pro katechety.“

Ježek byl přívržencem přirozeného způsobu lečby Kneippovy, provozoval ji prakticky a založil i první vodoléčebnu v Ondřejově. Přeložil také všecky spisy Kneippovy do češtiny. Jsou to „Léčení vodou,“ „Jak žít,“ „Móje závěť,“ „O výchově dítka,“ „Léčivé bylinky.“ Sem patří také skoro poslední spisek jeho „Stárnutí.“ Ježek byl zakladatelem vodoléčebného časopisu „Český Kneipp.“

Jak již řečeno, byl Ježek stálým přispívatelem do Hlasů katol. tiskového spolku. Nebylo skorem ročníku, aby nebyl tam prací přispěl. Jmenujeme: Obrázky z válek Napoleonských (1912), Několik našich žen a matek (1911), Hrdinky (1909), Časové obrázky a úvahy I. II. (1904, 1908), Obrana víry (1906), Z lidových soudů (1903), Sociální demokrat (1901), Jan z Jenštejna (1900), Ze života sv. Vojtěcha (1897), Daniel O'Connell (1896), Časové obrázky (1890), Zásluhy duchovenstva o české školství (1879), Počátky křesťanství mezi Slovany (1874). Ježek také napsal Katolickému spolku tiskovému „Čtyřicet let katolického spolku tiskového“ (1911) a právě dotiskují se v „Hlasech“ poslední dvě práce jeho, jichž honorář v obnose 50 K věnoval na vypsání ceny za povídka z dob husitských, jak bylo v minulém čísle „Časopisu“ a též v jiných časopisech a listech oznámeno.

Při vší této práci zbylo Ježkovi ještě času ku překladům z literatur slovanských.

Ježek založil ze svých úspor vedle Ježkova fondu na ošacení chudých studentů při vyšší reálce v Praze II. (věnoval mu 5000 K) ještě při vědeckém odboru Akademie křesťanské „Ježkovu knihovnu“ fondem 16.000 K, z něhož každoročně jsou v diecesi Pražské a Kr. Hradecké podělovány farní knihovny a nové zakládány; celé svoje jmění odkázal pak zřízení fondu pro kněze-literáty při České Akademii pro vědy, literaturu a umění v Praze, aby se z něho dostávalo kněžím literárně činným podpor a stipendií na další práce. R. i. p.

V. Müller.

— LITERATURA. —

Uznání islámu v Rakousku. Napsal prof. Dr. Kamil Henner. (Zvláštní otisk z „Právníka“.) V Praze 1913, nákladem vlastním. Stran 13.

Obsahem spisku jest krátký zákon ze dne 15. července 1912 (č. 159. ř. z.) o uznání náboženské společnosti přívržencův islámu, ritu hanefitského. Úvodem zmiňuje se p. autor krátce o islamu vůbec, jeho sektách a ritech sekty sunnitské, zejména nejrozšířenějším ritu hanefitském, vedle něhož se s jiným v Rakousku nepotkáváme, a proto toliko jemu dostává se novým zákonem státního uznání.

Počet přívržencův islámu, tak totiž zákon vyznavače tohoto náboženství jmeneje, zdá se nám býti odhadnut příliš vysoko. Číslo to

nesrovnává se s nejnovějšími daty statistickými, jež bývají ostatně vždy nejistý. Také význam islámu pro vědu nezdá se být té váhy, jakou mu vládní motivy k osnově zákona přiznávají, a nenazvali bychom jej prostředníkem mezi klassickým starověkem a pozdějším duchovním životem na západě. To jsou soukromé názory, jež nemají s novým zákonem nic společného, a proto k tomuto.

Zákon, o němž se ve spisu správně tvrdí, že jest kusý, neboť má teprve zřízení naboženských obcí umožnit, obsahuje pouze 2 články. Článek první stanoví všeobecně, že přívrženci ritu hanefitského se uznávají za náboženskou společnost dle čl. 15. základního zákona z 21. prosince 1867, a to v mezích 8 následujících paragrafův. Článek druhý obsahuje pouze obvyklý příkaz ku provedení zákona cestou administrační příslušnými ministerstvy. Islám přistupuje k uznaným v Rakousku společnostem náboženským zvláštním zákonem, a nikoli, jak žádá § 2. zákona z 20. května 1874 č. 68 ř. z., výnosem ministerstva kultu proto, že mu nelze pro jeho nauku o mnohoženství splniti požadavek § 1. zmíněného zákona z r. 1874. Jeho poměr k ostatním uznaným náboženstvím upravuje se mezikonfessním zákonem z 25. května 1868 č. 49 ř. z.

Pan autor probírá stručně 8 paragrafů zákona o uznání islamu a stanoví poměr, v jakém jsou k zákonům stávajícím, o něž se opírá, zejména k zákonu ze 7. května 1874 č. 5. ř. z. a 20. května 1874 č. 68. ř. z. V pěti prvních paragrafech vytyčeny jsou hlavní body zevních poměrův islamu a nevelký jejich rozsah vysvětluje se tím, že bližší úprava těchto zevních poměrů vyhrazena byla cestě nařizovací, ovšem v mezích tohoto zákona. Celkem vychází se zde ze známého rakouského stanoviska, ze zásady státní výsosti vůči uznaným náboženským společnostem. Odstavec první §. 6. zaručuje pravidelnou, zákonnou ochranu mohamedánskému duchovenstvu a úkonům naboženským, jež se ostatně uznáním islámu sama sebou rozumí. Odstavec druhý téhož paragrafu poskytuje nauce a zvykům islámu touž ochranu, kterou skytá jiným uznaným konfessím, pokud ovšem neodporují státním zákonům, což jest důležito, jak pan autor podotýká vhodně pro užívání § 303. tr. z.

§ 7. obsahuje ustanovení o uzavírání sňatkův a vedení matrik příslušníkův islámu, jež jsou vzata ze zákona z 9. dubna 1870 č. 51. ř. z., takže se tyto poměry mohamedánů v Rakousku posuzují tak, jako by byli bezkonfessními resp. náleželi konfessi, státem neuznávané. Dle toho platí tedy pro ně obligatorní občanský sňatek a vylučuje se všecké mohamedánské právo manželské. To ovšem jejich náboženského citu neuráží, poněvadž islám pokládá manželství za smlouvu civilní.

Předepsané zákonem vedení matrik úřady státními vysvětluje se tím, že v době, kdy zákon byl vydán, v Rakousku mohamedánských náboženských obcí nebylo a tudíž ani jeho officiálních zřízenecův. V druhém odstavci téhož paragrafu se prohlašuje, že novým zákonem nemá býti náboženská stránka manželství dotčena. Také se nemluví o tom, že by bylo nutno civilní sňatek dříve uzavřít; ovšem za platný se pokládá, jen byl-li uzavřen ve formě, státem předepsané.

Tot krátký obsah instruktivního spisku prof. Hennera, povšechnému seznání nejnovějšího mezináboženského zákona rakouského zcela vyhovujícího.

Jednoho jest si ještě povšimnouti. Na str. 6. poukazuje pan autor na rozpor mezi morálkou náboženskou (mohamedánskou) a státním právem a dí, že pro stát rozhoduje právo a nikoli morálka. Jest to bohužel smutná pravda, moderním státem dnes obecně praktikovaná. Všeobecně věty té ovšem pøepsati nelze, leč jen tehdy, tryskne-li právo to z přirozeného mravního zákona, což o moderním státním právu nelze vždy říci.

Prof. Dr. A. Soldát.

Bible česká. I. Písmo sv. Starého zákona. Dle obecného znění latinského se stálým kritickým zřetelem k původním textům předeslal a výkladem provází Dr. Jan Hejčl. Po stránce jazykové prohliží Alois Hlavinka. Redigují Dr. Jos. Tumpach a Dr. Ant. Podlahá. Nákladem Dědictví sv. Jana Nepom. v Praze 1914. Tiskem Cyrillo Metodějské knihtiskárny V. Kotrby. Seš. I. Cena 1 kor.

První sešit tento vzbudí zajisté radost v každém, kdo oceňuje význam Písma sv. a pocítí již kolikráté sám, jak třeba jest nám nového překladu, který by byl na výši doby dnešní, v níž kritika biblická i na straně katolické, zvláště prozírávým působením posledních nástupců sv. Petra na stolci papežském, Lva XIII. a panujícího papeže Pia X., nejen se rozvila, ale svedena byla zároveň do bezpečných kolejí, z nichž právě v tomto odvětví byla vybočila, jak dokladem toho jest nejen kritika protestantská, ale i mnohé zjevy v táboře katolickém.

U nás nového překladu dlouho bylo se dovoláváno. Od dob prvního vydání Písma sv. v Dědictví Svatojanském, od práce Srdínkovy a Borového, Fenclovy a Desoldovy, neměli jsme vlastně pronikavějšího pokroku v tom oboru, neboť vydání bible Doréovy Lenzem, Zlaté bible atd. znamenalo vlastně jen menší úpravu některého z překladů zprvu jmenovaných. A přec zvláště po stránce kritické byl nedostatek nového překladu vždy více pocitován. Zatím co jinde, zvláště v Německu, v době posledních padesáti let několikrát vydána bible pro lid, posledně Arndtem a Eckerem, u nás zůstávalo vše při starém.

Konečně se chopilo opět „Svatojanské dědictví“, které již jedenkráte překlad bible v několika vydáních rozšířilo, nákladného podniku. Počátek učiněn překladem Dra Sýkory Nového Zákona, jenž vydán v malém vydání; dnes pak máme před sebou první sešit vydání Starého zákona, dílo to olomouckého professora, bibliisty Dra J. Hejčla.

Jaký pokrok proti vydání předešlému! Text Vulgaty zůstal přirozeně také základem nového překladu, ale ustavičně při tom pamatovalo na znění textu původního, všude jeví se snaha přiblížiti se mu co nejvíce, a kde nebylo možno jinak, podává se znění jeho aspoň ve vysvětlující poznámce. A právě v těchto poznámkách vidíme pokrok proti dřívějšímu vydání. Bible česká z r. 1887 spokojuje se většinou poznámkami výkladu slovného. Tak na př. k prvé kapitole Genese spokojuje se jedinou poznámkou k verši 5. Překlad nový vysvětuje každý verš po stránce věcné, čeho právě dnes je na výsost třeba, kdy protikatolická, vlastně protináboženská pseudoliteratura biblická právě